

Török Sándor

Benedek Samu

Alapított 1700

mézeskalácsos boltja Budán

Abban, hogy valaki ma mézeskalácsos, már van valami halk édesbusz romantika. Budán, ez még hozzáad a dolgok hangulatához s az egész betetőzi, hogy 1700. S mindehhez, mintegy ráadáskeppen, éppen a lerombolt Tabánban az Attila-utca végén, a Szarvas-tér felé áll a bolt. Benedek Samu mézeskalácsos boltja, alapított 1700-ban. Errefelé, a hidon tul csöndesebbek az emberek s némelyik pesti, ha kisüt a nap és átmege Budára, leveszi a kalapját. Itt az „alapított” nem olyan, mint Pesten, ahol fekete üvegtáblán aranybetűk hirdetik henegeve, „alapított, — gegründet — fondée”, s fölötté „cs. és kir. udvari szállító.” Budán az „alapított” más. Itt históriát jelent, sőt legendát.

A mézeskalácsos körül összegyülekezett romantika tehát már-már tulédes volna s annál furcsább, hogy végül is belülkerülve a viasz és mézszagu, vitrines, virágos aranykeretes háziáldásos boltot át a hátsó szobába, családnom kell. Ott ül a két öreg, Benedek Samu és a felesége, s rakják a passziánszt fáradhatatlanul, de nincsen ebben semmi romantika, semmi legenda, nem mesélés, csendesen elbékélő öregeket találunk, hanem két, valahogy olyan „mai öreget”, akik harcosak, ingerültek, békétlenek, politikával, üzlettel, általános viszonyokkal, mindennel. Nem a vénemberek zsémbessége ez, hanem valami aktív lázadás.

*

Cseng a kiscsengő a boltajtó fölött s hogy pillanatig nem jön senki, a belső szobából kikiabál egy szigorú öreg hang: *A bolibaaa!* — s előkerül a kisasszony.

Bent a hátsó szobában az asztal mellett egy pakli kártyával üldögélnek az 1700-ban „alapított” bolt gazdái s Benedek Samu — nyolcvan éves lesz áprilisban — apró odavetett mondatokban így ismerteti a bolt történetét.

— A boltot annakidején 1700-ban Mayer János alapította. De akkor nem itt volt. Fönt a Várban. Az Uri-utcában. Aztán egészen amíg a Benedek-család kezébe került, 1840-ig a Mayer-család kezén volt. Az Uri-utcaából később leköltöztették ide a Mátyás király vadászkastélya mellé, a szomszédba. 1840-ben átvette a boltot Mézfalvi János.

Az asszony közbeszól:

— Az én rokonom. Azelőtt Laknernek hívták. Lakner János.

— Aha. Hát a szakma szerint változtatta a nevét Mézfalvira.

— Biztosan.

Az öregember folytatja:

— 1867-ig a Mézfalvié volt az üzlet, aztán még négy évig vezette az özvegye, akkor férjhez ment Benedek Róberthez, az én nagybácsimhoz, aki kilencvenkét éves korában meghalt. Benedek Róberttől 1885-ben vettem át én, Benedek Samu.

A néni ismét kiszól a passziánszból szigorú kedvességgel.

— Aztán ne írja, hogy Sámuel! Mert már volt olyan, aki azt írta, hogy Sámuel. Sámuel, hű! Sa-mu!

— Igen, Samu.

A bolt még költözködött egyszer-kétszer. Hatvanhétben jöttek az Attila-utcaiba, aztán ott változtak a házszámok, más számozást kapott, majd ugyancsak itt az Attila-utcaiban egy udvari helyiségbe költöztek s végül ide.

Közben be-bejön a kisasszony, nagy viaszlemezeket kalapácsol össze egy láda fölött, a kályhán is fő valami s odakint a bolt melletti műhelyben dolgozik a legény. Gyertyát önt.

Benedek Samu újabb cigarettára gyújt, ámbár köhög jócskán, de azt mondja, ha nem cigarettázik, akkor is köhög. Hát legalább cigarettázik. Azt mondja, most ötvenedik éve, hogy ő vezeti az üzletet.

*

Kicsit hallgatunk, mert általában lassan engednek fel az öregek és az amolyan „legendás” históriák, sehogysem akarnak elindulni.

— Ez az ipar — mondom — letűnőben van, ugye?

— Hát melyik virágzik? — így az öreg s egy kis mérgezet kanyarít maga elé a levegőbe.

— Na igaz, igaz, hiszen nem úgy értem. Senkinek, semminek sem fenéki tejfő, de éppen a mézeskalácsosokat rendre felőrölik a modern idők, a munkát elveszik a gyárak.

— A gyárak, a gyárak! — szinte egyszerre fognak hozzá — a gyárak mindent csinálnak, olyant is, ami nem tartozik hozzájuk. Hiszen kérem más az a mézeskalács, amit én csinállok házilag és más az, amit száz cikk között összekotyvasztanak a gyárak, — és következnek a gyárakra olyan kitételek, hogy azt én itt leírni nem merem.

Azt mondják egyébként, hogy a gyertya-mártás nem szenvedett annyit, mint a mézeskalácsosság. S általában meglepő, hogy inkább csak rosszabbul megy a mézeskalácsosoknak, de alig vannak kevesebben, mint voltak. Ma négy mézeskalácsos van Budán és kilenc vagy tíz Pesten. S mint mondják, ötven esztendővel ezelőtt is négy volt Budán és Pesten tizenkettő vagy tizenhárom.

Az emlékezőseket hiába várom. Nem mesélnek ilyen meg amolyan főhercegekről, akik annakidején itt sétálgattak volna, nem hallok, amint az ilyenkor szokás, arról, hogy Ferenc József hogy és mint járt erre, meg hogy Erzsébet királynénk betért volna az üzletbe mézeskalácsszívet vásárolni, mindössze azt mondja a néni, hogy jár ide vásárolni egy „exellenc”, de ő nem tudja a nevet. Csak azt tudja, hogy „exellenc”. Ellenben sürgősen mostani problémáikról panaszkodnak, így például arról, hogy gyertyaszentelő ünnepe vasárnapra esett, hát engedték az üzletet délelőtt tíz óráig nyitva tartani, igen ám, de éppen tíz órakor van a szentelés. Hát akkor hiába lehet tizig nyitvatartani. S ez nagy kár. Na szép kormány — mondják — ugy értelmesevén, hogy szép kormány az, amelyik ilyen keveset gondol a mézeskalácsosokra. Általában a vasárnap munkaszünetet nagyon kárhoztatják.

— Reform! — dohog az öregember mohos fehér hajusza alatt, — reform, reform, ki érti! Vannak emberek a kereskedelemben és az iparban, akiknek a szájukba folyik a víz, aztán mégis vasárnap munkaszünet kell? Vasárnap munkaszünet, hétfőn nincs mit enni.

*

A néni is le-leteszi a kártyát és szemüvegén át vizsgálgat világoskék szemével s kissé kontrollálva, hogy pontosan fölírta-e, amit mondanak. És hiába „bátyám”-ozom az öregurat és szólítom néni-nek a feleségit, nincsen itten semmi romantika, semmi legenda, éppen ez a kuriózum benne, ez egész egyszerűen egy rosszul menő „mai” üzlet, amelyben a tulajdonosok véletlenül hetven-nyolcvan évesek és az üzlet pedig „alapított” 1700-ban.

Bucsukra már nem jár az öreg, mint mondja. *Van husz éve, hogy nem volt bucsuban.* Különben is panasolja, a rendes bucsu kétnapos. A kormányzati bölcsesség törölte a hétfőt. Már most, ha vasárnap rossz idő van, akkor vége az egésznek. *Hiszen a bucsus hétfőn szokta behozni azt, amibe a sátorállítás, stb. kerül.*

— Így, így, — ingatja fejét a néni oktató — első vagyunk és nincs semmink. Hitványul van az egész világ. Ajaj, azok idők voltak!

*

A vidéki mézeskalácsosokról beszélgetünk. Voltak hírességek köztük, nagynevűk volt a debreceni, kassai, pécsi bábosoknak. Azok is halódnak.

— Valamikor bucsun, hogy csak egyet is mondjak — így füzi az öreg — márcot ittak az emberek, azt a bábosoktól vették. *Ma savanyucukrot szopogatnak a táncba s a perces, meg a sörös ott sétál közöttük, a fejin a tálcával.* Letöttek a jó idők. Magam husz éve nem voltam már vidéken bucsura. Küldeni meg nem érdemes, mert csak úgy van értelme, ha a család maga látja el a dolgokat.

Közben, bár ritkán, de csöng egyet-egyet a boltajtó. A két öreg meg itt ül és passziánszot rak. Nyolcvan éves a bácsi, hetven éves a néni, aki azt mondja, hogy nagy csacsi az a nő, aki nem vallja be a korát, ő ilyenekre nem ad. Ismeri

egy nőt, aki végrendeletben hagyta, hogy a sírkövire ne vessék fel az évszámot, még halálában is ilyen hiu volt, gondoljam én ezt fel.

Vissza-visszakanyarodunk a családi dolgokhoz. Az öregember Sopron mellett, Locsmádon tanulta a mesterséget, az unokabátyjánál. Mert a szakma a családban van. A néni is mézeskalácsos család. A néni papája, Kneiff Imre, Csákváron volt mézeskalácsos.

Mig mindezeket elmondogatjuk egymásnak, a bácsi rá-rágyújt egy-egy cigarettára és el-elkapja egy-egy köhögési roham. Ilyenkor a néni nagy aggodalommal fejcsóválva vizsgálgatja. De azért örül, hogy legalább a pipáról leszokott, nem tudom hány tíz évvel ezelőtt. Mert ki nem esett a pipa a szájából.

— Hiába kérleltem, hiába rimádkodtam, már végül az orvosunkhoz fordultam, hát az meg nem melléje állott? Azt mondta, hogy becsületes pipázó inkább a feleségit hagyja el.

Ha a néni beszél, a bácsi mindig ingerülten közbelegyint. Ám most, hogy ezt a régi kedves históriát mondja, ő is fölenged s olyan jó nézéssel megmosolyogja a nénit, mintegy megdicsérve, hogy ilyen talpraesetten előadta.

*

A mézeskalácsos család tovább folytatja ám a szakmát. Öt gyerekük van, mint a néni mondja, mire a bácsi már egészen tréfásan közbeszól: csak kettő gyerek. Három lány.

Két lány férjhezment. Az egyik fiu elfajzott a szakmától a cukrászságig. De a harmadik lány az mézeskalácsos. A cukrász fiu tizenhat éves fia, az unoka, szintén cukrász. Ugy látszik, hogy itt ágazik el egy cukrászdinasztia.

Panasz s megint panasz. Volt nekik házuk is, családi ház, a Tabánban, azt harminchárom évvel ezelőtt kisajátították. Igaz, hogy csak most bontották le. Park van most a helyin.

— Szép kilátás nyílik rá! — mondja gunyorosan a bácsi s rákontrázik a néni:

— Szép kilátás, szép kilátás!

A ház tehát nincs meg, ami pénz volt, elvitte a hadikölcsön.

— Az, az, a hadikölcsön — így a néni. Mire a bácsi mérgesen.

— S aki nem tette hadikölcsönbe, aki ráült, azé is elment!

*

Átmegegyünk egy kicsit a műhelybe, ahol éppen folyik a gyertyaöntés. Szép hosszú fehér pálcák fekszenek az asztalon és felaggatva a korongra. A korongot ott előttem megforgatják egy kicsit és forró viasszal nyakonöntik a gyertyákat. A bácsi azután odaáll a munkaasztal mellé és sajátkezűleg elvág néhány darabot, mintegy bemutatva, hogy ime, így vágják el a gyertyát. Körben, számomra, titokzatos ecetek, hengerek, fazekak s a néni, hogy az áruroló szó csik, azt mondja: — Mi csak saját árut adunk el. Innen semmi ki nem kerül, ami nem itt készült. S akármilyen rossz világ van — kicsit felveti szigorú fejét — azért a Benedek név még mindig Benedek név!...

*

A boltban a vitrinek között, — melyekben mézeskalács-huszárok lovagolnak —, aranykeretes háziáldás. A néni kapta menyasszonyi ajándékkul ötven esztendővel ezelőtt. A kisasszony a verseket mutogatja a mézeskalácsokon s a versek azt mondják:

Férfi hűség nem igaz,
Szerelmük csak földi gaz.
Meg aztán:
Bor, pipa, lány,
Áldott adomány.

A vers kissé rövid, viszont ez tükrös mézeskalács és képes. Van hosszabb is:

Ezen kis ajándék, melyet adok,
Jelképezze az én hűségemet,
S tőled viszont azt kiyánom érte,
Hogy a sirig szeressél engemet.

Nem csekély kívánság egy mézeskalácsért.

Aprót csönget mögöttem a boltajtó s a kiscsömbében tovább rakja a passziánszot a két öreg. Ahogy vannak „mai fiatalok”, úgy vannak „mai öregek” is. Ilyen ingerült, elégedetlen, lázadó öregek.

Sokezer hamvas arcbőrű nőt lát az ember, akik a leányos uoc arcszínüket igen egyszerű szépségpolási szabálynak köszönhetik. Egyetlen hétig tegyen így és meg fog lepődni, hogy mennyivel simább, üdőbb és hibamentesebb bőre lesz, mint a többi nőknak.

E
L
h
h
K
N
Ö
M
Z
R
Ü
MP
—
Jh
ze
te
hé
Je
m
be
ta

D

De
h
t
m
pe
fia
pü
let
sol
K
jai
jó
kéis
ép
saj
me
gütak
az
A
rül
Ke
Ar
me
Ke
kor
me
cer
go
kor
tot
ves
egy
ugy
bod
mé
me
na
me
Ján
uj
val
ahc
az
nen

DIUATÖLTÜNY, AT

rendelhető legközelebbi kiadásban, 20 P havi megkönyvelt díjért

KERESÉS ES U